

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет
«Одеська юридична академія»
ГО «Південно-український центр гендерних проблем»

**«СУЧАСНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ:
ГЛОБАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ»**

**«MODERN POLITICAL PROCESSES: GLOBAL AND
NATIONAL DIMENSIONS»**

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
6 – 7 березня 2025 р.

м. Одеса

УДК 323.2+327(043.2)

За загальною редакцією президента Національного університету «Одеська юридична академія», доктора юридичних наук, професора, академіка Національної академії правових наук України, академіка Національної академії педагогічних наук України **С.В. Ківалова**.

Сучасні політичні процеси: глобальний та національний виміри: матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 6-7 березня 2025 р.) /за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса, 2025. 224 с.

Modern political processes: global and national dimensions : proceedings of the 4th International scientific and practical internet conference (Odesa, March 6-7, 2025) / Ed. S.V. Kivalov. Odesa, 2025. 224 p.

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції.

Марко О. (Київ) Концепція «п'ятої влади» у цифрову епоху	74
Барасій В. (Одеса) Трансформаційні процеси у медіа-просторі: вплив на політичну комунікацію.....	79
Воробйов В. (Одеса) Процес трансформації політичного представництва в умовах цифровізації суспільства	83
Махия С. (Київ) Штучний інтелект у глобалізаційних політичних процесах: переваги та ризики	87
Капсамун О. (Одеса) Стратегічні ризики проксі-війн в сучасному геополітичному протистовищенні	92
Кропивко В. (Одеса) Комунікативні технології: від «інженерії згоди» до інтерактивного формування громадської думки	95
Чигідін В. (Одеса) Демократичне політичне представництво в муніципальних інституціях: баланс інтересів	99
Шевчук А. (Житомир) Постправда як чинник виборчого процесу: на прикладі президентських виборів в США 2024 року	103
Насарая А. (Одеса) Публічне адміністрування цифровізації портової діяльності в Україні	108
Галета Я. (Одеса) Суверенні права держави у системі багаторівневого управління морською діяльністю	114
Криворученко М. (Одеса) Цифровізація морської галузі: тенденції у сфері підготовки та дипломування моряків	119
Барановська В. (Одеса) Екологізація морської та портової діяльності: провідні глобальні ініціативи та правовий базис	123
Сушко А., Виговська В. (Одеса) Особливості демократичного транзиту в молдові	128
Возненко Л. (Одеса) Впровадження європейських стандартів у модель місцевого самоврядування в Україні	134
Проноза І., Піскун К. (Одеса) Вплив кібервійни на процес євроінтеграції: аналіз глобальних кейсів.....	138

ІІІ СЕКЦІЯ: ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ТА СОЦІОКУЛЬТУРНА ПОЛІТИКА: МОДЕЛІ, МЕХАНІЗМИ, ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Rostetska S. (University of Nottingham (UK)) Vulnerability of migrants: from violence to modern slavery	142
Явір В. (Київ) Деколонізація в Україні: сучасний стан та перспективи	145
Кормич Л. (Одеса) Імідж влади як об'єкт в когнітивній війні	150
Голденштейн К. (Київ) Визначальні складові політики пам'яті	155

Процес трансформації політичного представництва в умовах цифровізації суспільства

Актуальність дослідження процесу трансформації політичного представництва в умовах цифровізації суспільства обумовлений зростанням ролі інституту парламентаризму у європейській інтеграції та демократизації українського суспільства. Ефективне функціонування інститутів політичного представництва виступає однією із головних вимог до демократії, адже демократичні політичні режими потребують опори на громадську думку, а рівень легітимності представницької влади визначається підтримкою більшості громадян.

Інституційний вимір політичного представництва набуває особливого значення під впливом «інформаційної революції», яку слід порівняти з попередніми революціями в історії людства та інтерпретувати як джерело політичного розвитку для одних країн та, водночас, занепаду інших. Відзначимо думку нобелівського лауреата Д. Норта та його співавторів: «Писемна історія людства починається разом із першою суспільною революцією – неолітичною, сільськогосподарською, міською, або першою економічною революцією, як її ще називають, – та появою перших великих осілих груп людей, яка припала на період 5-10 тисяч років тому. Друга суспільна революція – промислова, модерна, або друга економічна – почалася двісті років тому і триває до наших днів. У ній вирішальну роль також відіграли зміни в організації людських груп» (1, с. 21).

Трансформація політичного представництва в умовах цифровізації суспільства відзначається сукупністю таких процесів, як глобалізація («контрглобалізація»), цифровізація, медіатизація політики, поява та розвиток медіакратії тощо. Щодо останньої, то слід погодитись із наступною думкою:

«Медіакратія як форма організації влади базується на переважному впливі кіл, які контролюють масові інформаційні обміни, і передбачає широке використання іміджевих стратегій, які руйнують бар'єри між публічною і особистою сферами життя, соціальними і культурними механізмами цілеспрямованого впливу на поведінку людини» (4, с. 13).

Безумовно, на політичне представництво впливає не лише цифровізація суспільства, а й турбулентність міжнародних відносин внаслідок фактичного руйнування усталеної інституційної системи міжнародної безпеки після широкомасштабного російського збройного вторгнення. Водночас, війна потребує підвищення ефективності взаємодії між публічною владою та громадянами, а також посилення інституційної спроможності. У цьому випадку йдеться саме про інститути політичного представництва та їх взаємодію: парламент та ради різних рівнів, інститут виборів, інститут політичних партій та груп інтересів тощо.

Особливо відзначимо, що трансформації політичного представництва в умовах цифровізації суспільства та технологічні новації у мережевих медіа спричинили значне зростання ролі масмедіа як (відносно) нового інституту політичного представництва. В епоху модернізації (другої, «промислової» революції) та комплексних політичних, економічних та соціальних змін, які були ініційовані нею, інститути парламентаризму, політичних партій та виборів стали фундаментом демократичної політичної системи.

В умовах цифровізації суспільства утворюються передумови для становлення дискурсів постмодерної епохи, які приходять на зміну модерну. Деякі автори визначають постмодерн як новий історичний етап, пов'язаний з переосмисленням трагічного досвіду епохи модерну (зокрема, дві світові війни, які пережило людство у минулому столітті) та, водночас, відтворенням у нових умовах практик та інститутів політичного представництва, характерних для традиційного суспільства.

На зміну централізації та ієрархії епохи модерну приходить організація індивідів у соціальних мережах за принципом «ризому» (Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі).

Формуються «нові племена», які, на думку М. Мафессолі є ознакою постмодерних змін сутності політики та представництва. Він зазначає: «...коли ми кажемо про постмодернізм суспільний, то... йдеться про комуни, спільноти, які я ще називаю неоплеменами, що повертають собі пам'ять про те, хто вони такі, і власні традиції... Час, у якому ми нині живемо, – це синергія архаїчного та розвинених технологій, таке собі динамічне укорінення. Постмодерний соціальний лад можна описати такими термінами, як «громади», «комунікація», «етичність», на противагу моралізму... Тим інструментом, що творить сучасні племена, є інтернет. Адже в соціальних мережах люди об'єднуються за низкою показників. Водночас це зовсім не означає, що суспільство повертається до нового Середньовіччя... Яких форм це набуває? Візьмімо взаємодопомогу, яка є в інтернеті, щось на кшталт BlaBlaCar або інших ініціатив, коли люди разом винаймають житло, організовуються задля спільної мети. Оце і є політика, якої можна торкнутися: брати разом з іншими участь у розвитку загального блага. Вертикалізована політика більше не діє. Сили набирає інша – низова й горизонтальна... Відбувається примноження та розростання кількості різних благодійних організацій... Тобто насамперед об'єднання близьких за духом, ідеями осіб. Коли казати про державні інституції, що опікуються медициною, освітою, профспілки, політичні партії, то вони припиняють працювати так, як це було передбачено в часи їхнього створення, тобто у XIX столітті. Оті маленькі асоціації взаємодопомоги набувають більшої ваги та обертів і потроху замінюють звичні нам інституції» (3).

На сучасному етапі відбуваються суттєві трансформації, які можуть створити необхідні технологічні та соціально-політичні умови для переходу від моделей представницької демократії до інших моделей. Передусім, йдеться про модель «прямої демократії».

У процесі трансформації політичного представництва в умовах цифровізації суспільства слід виокремити наступні протиріччя, які безпосередньо стосуються феномену політичного представництва:

1) «реальні володарі влади» vs. «номінальні утримувачі влади». Цю дилему сформулював Дж. Сарторі: «Вирішальна відмінність у питаннях влади – це відмінність між номінальними утримувачами (titular holders) і реальними володарями (actual wielders)». Влада, зрештою, – exercitium (лат. – здійснення влади). Як може народ, хоч як його розуміти та визначати, ефективно утримувати владу?» (2, с. 33);

2) «лідер vs. інститути». Йдеться про зіткнення у процесі формування інституційних детермінант політичного представництва, з одного боку, ідеї та практики «лідерства» та, з іншого боку, інституційного підходу;

3) «закрите суспільство vs. відкрите суспільство» (за А. Бергсоном та К. Поппером), або «суспільство відкритого доступу» vs. «суспільство закритого доступу» (за Д. Норт). У свою чергу, у межах вирішення цієї дилеми, формулюються протиріччя між політичним представництвом у «відкритих» та «закритих» суспільствах.

На сучасному етапі до інститутів парламентаризму, виборів та партій додаються й інститут масмедіа та інститут «публічних інтелектуалів». Віртуальність політичного представництва, як один із основних викликів цифрового суспільства пов'язуються саме із інститутом масмедіа.

Список використаних джерел:

1. Норт, Д., Волліс, Дж., Вайнгест, Б. (2017). Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії. Київ: Наш формат. 352 с.
2. Сарторі, Дж. (2005). Основи теорії демократії: народ і врядування. *Демократія: Антологія*. Київ: Смолоскип, 25–40
3. Трегуб, Г. (2018). Мішель Маффесолі: «Різноманіття та коріння – два слова, що описують постмодернізм». *Український тиждень*. 22 грудня 2018 року. <https://tyzhden.ua/mishel-maffesoli-riznomanittia-ta-korinnia-dva-slova-shcho-opysuiut-postmodernizm/>
4. Яковлев, Д. В. (2009). Політична інтеракція у сучасній Україні: особливості та складові: автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02. Одеса. 30 с.